

Bydlíme

stručná metodika lekce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Lekce je součástí komplexního programu **Tvoř a poznávej**.

Cílová skupina: 2. - 5. třída

Hodinová dotace 7 vyučovacích hodin

Průvodce programem a všechny další přílohy jsou ke stažení zde:

<https://muzeumricany.cz/regionalni-ucebnice/programy-hands-on/tvor-a-poznavej/>

Přílohy k lekci:

- 4.2 Pretest otázky
- 4.3 Pretest pracovní list
- 4.4 Pravidla
- 4.5 Role

Anotace

Žáci seznamují s tématem soběstačnosti. Uvažují o tom, co by chtěli a mohli umět, aby byli více soběstační. Pojmenovávají vlastnosti a zamýšlejí se nad tím, v čem je každý z jejich spolužáků jiný. Seznamují se s bezpečnostními pravidly pro práci s nástroji a rozdělávání ohně. Stavějí přístřešky a rozdělávají oheň.

Znalostní cíle: Žák pojmenuje nástroje pro práci se dřevem. Žák vyjmenuje bezpečnostní pravidla pro práci s nástroji a při rozdělávání ohně. Žák vysvětlí význam slov popisujících určité vlastnosti (ctižádnostivý, empatický...)

Dovednostní cíle: Žák ovládá práci se základními nástroji – pila, nůž, kladivo. Žák dodržuje pravidla bezpečnosti práce (nástroje, přenášení materiálů, oheň). Žák řeší úkoly ve skupině na základě své skupinové role.

Postojové cíle: Žák oceňuje zkušenosti s nástroji a přemýšlí nad jejich využitelností. Respektuje, že různí spolužáci jsou nadaní pro různé činnosti. Žák oceňuje prostředí lesa pro trávení volného času. Žák se chová šetrně k přírodě při sběru materiálů a při dalších aktivitách v lese.

Metody

- individuální práce – pretest
- skupinová práce se skupinovými rolemi – stavba přístřešku
- skupinová práce – rozdělávání ohně
- diskuse – vlastnosti, role ve skupině
- hodnocení skupinové práce
- výuka venku – téměř celý program probíhá venku

Pomůcky

pretest (4.2 Pretest otázky, 4.3 Pretest pracovní list), flipchart s papíry, pravidla pro zacházení s nástroji (4.4 Pravidla), pro každou skupinu (4x až 5x) pevná krabice s nástroji a s materiálem: pilka, nožik, nůžky, přírodní provázek, brusná houbička, visačky na krk s popisem skupinových rolí (4.5 Role), zápalky 4x až 5x), chléb na opékání na ohni

<p>Zadání a vypracování pretestu 60 minut (15 min. zadání a přesun do lesa, 30 min. na vypracování, 15 min. reflexe)</p>	<p>Pretest žáci vypracovávají formou hry v terénu: hledají jednotlivé otázky umístěné na stromech (příloha 4.2 Pretest otázky) a odpovědi na ně zapisují do pracovních listů (příloha 4.3 Pretest pracovní list). Otázky pretestu jsou zaměřeny jednak na řemeslné dovednosti, jednak na znalosti silných stránek vlastních i spolužáků.</p> <p>Vypracované podepsané pracovní listy lektori uloží pro srovnání s posttestem. Vyprávíme žákům o tom, že tento týden budeme „cestovat“ – časem do minulosti, kde lidé pracovali rukama více než dnes. Budeme „cestovat“ i do nitra sebe sama, lépe poznávat sebe i ostatní. <u>Abychom mohli na konci týdne zjistit, kam jsme se posunuli</u>, vydáme se teď na úvodní cestu – hledat otázky, na které každý odpoví podle sebe. Není to písemka nebo test, nejsou zde správné a špatné odpovědi.</p> <p>Žáci dostanou pracovní list (příloha 4.3 Pretest pracovní list), do kterého budou zapisovat odpovědi, podložku a tužku. Zavedeme je na místo, kde jsou rozvěšeny otázky, ukážeme území, na kterém se mají pohybovat a ověříme si, že všichni pochopili zadání.</p> <p>Pokud už někdo bude mít hotovo, odevzdá pracovní list a věnuje se činnosti, kterou lektorů určí podle aktuální situace (svačina, úklid, drobná hra...).</p> <p>Nenecháváme žáky, kteří dokončili pretest, pohybovat se v území, ve kterém jiní ještě pracují.</p> <p>Reflexe: Ptáme se žáků, jaké zapisovali do pretestu vlastnosti (svoje i ostatních). Vlastnosti zapisujeme na flipchart, u méně obvyklých necháváme žáky vysvětlit, co které slovo znamená (introvert, empatický...). Ptáme se, jaký je opak té které vlastnosti (pracovitý – líný...). Tento list necháváme po celou dobu programu viditelně na očích, aby z něj žáci mohli čerpat při dalších reflexích. Průběžně ho doplňujeme.</p> <p>Metodické doporučení pro žáky se SVP: Žákům se SVP můžeme podle potřeby určit <u>jen některé otázky</u>, na které mají odpovědět, pokud je pravděpodobné, že by nezvládli vypracovat pretest celý. Preferujeme otázky týkající se sebehodnocení a vlastností spolužáků, které jsou důležité pro závěrečnou reflexi. Pokud je to potřeba, může asistent/ka pomáhat se čtením otázek a zapisováním odpovědí. <u>Nepomáhá</u> s vymyšlením odpovědí (např. „Vím, že rád sportuješ, nechceš ta tedy napsat, že jsi vytrvalý?“). <u>Nepomáhá</u> hledat otázky v lese – pokud se žák špatně orientuje, může mu formou reflektivního dialogu pomoci najít systém, kterým prohledá celé území.</p>
<p>Rozdělení do skupin 5 minut</p>	<p>Učitel/ka připraví předem složení 4 až 5 skupin. Žáci se posadí, zavřou oči a lektorů s učitelem/učitelkou nalepí každému z nich na čelo barevnou tečku. Žáci mají pak za úkol se <u>beze slov</u> rozdělit do skupin podle barev.</p> <p>Krátká reflexe – jak jste se našli, když jste nevěděli, jaká je vaše barva, a nemohli jste s ostatními mluvit?</p> <p>Metodické doporučení pro žáky se SVP: Rozdělení do skupin je třeba důkladně předem promyslet. Ve skupině by měl být zpravidla jen jeden žák se SVP, se kterým ostatní členové dobře (nebo alespoň neutrálně) vycházejí. Cílem skupinových aktivit je umožnit žákům se SVP projevit své silné stránky, posílit jejich sebevědomí a pozici, kterou ve třídě mají.</p>
<p>Úvod do stavby přístřešků 15 minut</p>	<p>Navážeme na téma soběstačnosti – co všechno bychom potřebovali umět, abychom byli soběstační? Co uměli třeba lidé v pravěku? Žáci ve skupině zapisují na lepicí papírky dovednosti nutné k přežití – např. rozdělat oheň, uvařit si jídlo, ušít si oblečení, vyrobit si zbraně. Tyto odpovědi potom roztřídíme do podobných skupin a řekneme žákům, který den se budeme čemu věnovat. Řekneme žákům, že dnes je čeká stavba přístřešku a rozdělování ohně. Ptáme se žáků: Stavěli jste už někdy bunkr? Bylo to jen „jako“, nebo „doopravdy“</p>

	<p>– přespávali jste v něm někdy? Jak se asi v průběhu staletí vyvíjely lidské stavby – co bylo jejich primárním účelem? (Ochrana před deštěm, divokými zvířaty). Jak je lidé vylepšovali? Co chceme od domu dnes? (Aby byl hezký, tekla tam voda, fungovala elektřina, aby každý měl dost soukromí..., bazény, garáže atd.)</p> <p>Zadání úkolu: Během celého týdne budete ve skupinách pracovat na stavbě přístřešku. <u>Úkolem je postavit takový přístřešek, do kterého se pohodlně vejde jedna ležící osoba. Přístřešek by měl poskytovat co nejlepší ochranu před větrem a deštěm.</u> To, jak chrání před deštěm, vyzkoušíme v závěru týdne tak, že polijeme střechu vodou z konve. Bude přístřešek natolik funkční, že si troufnete při této zkoušce lehnout dovnitř?</p> <p>K tomu, aby žáci mohli na přístřešku pracovat sami i bez dozoru, musíme jednak stanovit bezpečnostní pravidla pro práci s nástroji a s materiálem, jednak si rozdělit ve skupině pracovní role.</p>
<p>Rozdělení rolí ve skupině 10 minut</p>	<p>Role: nosič, stavbyvedoucí, dokumentátor, realizátor, designér.</p> <p>Krátce vysvětlíme (formou otázek na žáky a jejich odpovědí) jednotlivé týmové role. Do skupin rozdáme visačky s názvem a s popisem role. Žáci si mezi sebou <u>sami</u> určí, co kdo bude dělat.</p> <p>Vysvětlíme pravidla – ten, kdo má funkci, je za ni zodpovědný, ale nedělá všechno sám. Vysvětlíme, že např. role nosiče neznámá, že nosič nosí úplně všechno a ostatní ani klacek, ale nese za nošení materiálu největší odpovědnost. Může samozřejmě třeba i stavět a fotit...</p> <p><u>Role si po domluvě mohou žáci ve skupině vyměnit.</u></p> <p>Reflexe: Individuálně se ptáme ve skupinách, podle jakého klíče si role rozdělili a proč.</p>
<p>Bezpečnost 20 minut</p>	<p>Ukázka <u>bezpečné práce s nástroji</u> – pilka, nůž, škrabka, nůžky. Lektori předvedou bezpečné použití nástrojů, vyzvou dobrovolníka, aby práci s nástrojem vyzkoušel, ostatní žáci posuzují, zda dodržuje pravidla a s nástrojem pracuje bezpečně.</p> <p>Pravidla pro <u>pohyb s nástroji a s materiálem</u> v lese (ukládání na místo, práce pouze na místě – neběhá se s nástroji atd.), <u>šetrné chování v lese</u>. Pravidla pro <u>úklid</u>.</p> <p>Na viditelné místo vyvěsí lektori obrázky s pravidly používání nástrojů (příloha 4.4 Pravidla).</p> <p>Metodické doporučení pro žáky se SVP: Učitelé se často obávají svěřit nástroje do rukou žákům se SVP. Naše zkušenosti jsou takové, že i žáci s vyšším stupněm podpůrných opatření, s diagnózou ADHD nebo se sníženým intelektem, jsou schopni dodržovat daná pravidla a s nástroji pracovat bezpečně. Motivace k používání opravdových nástrojů bývá u všech žáků velmi vysoká a jsou seznámeni s tím, že pokud by pravidla nedodržovali, nástroje nebudou mít k dispozici. Nicméně odpovědnost za žáky leží na doprovázejícím pedagogovi a konečné rozhodnutí, zda konkrétnímu žákovi svěřit konkrétní nástroj, je vždy na něm.</p>
<p>Stavba přístřešku 70 minut</p>	<p>Do každé skupiny rozdáme <u>krabici s nástroji</u> (pilka, nůž, škrabka, nůžky, brusná houbička, přírodní provázek).</p> <p>Každá skupina si vyhledá v lese místo vhodné pro stavbu tak, aby byla na doslech (např. píšťalky) od hájovny. Na vybrané místo zavede lektory, ti místo schválí, ověří si, že si žáci zapamatovali bezpečnostní pravidla a že chápou skupinové role.</p> <p>Průběžně kontrolujeme dodržování bezpečnostních pravidel, motivujeme žáky, aby sami hlídali jejich dodržování. Všimáme si, jak se projevují role ve skupině, s žáky o tom vedeme průběžně reflektivní dialog. <u>Moderujeme případné spory.</u></p>

	<p><u>ale neřešíme je</u>, necháváme žáky, aby společně našli kompromisní řešení problému.</p> <p>Metodické doporučení pro žáky se SVP: Průběžně kontrolujeme, zda žáci se SVP dodržují bezpečnostní pravidla, a <u>oceňujeme</u>, pokud pracují správně. Nebojíme se ale žákům případně (třeba jen dočasně) nástroje odebrat, pokud by pravidla záměrně opakovaně porušovali. Stále mohou pracovat na stavbě, ale bez nástrojů. Můžeme např. stanovit, že předvedou a popíší bezpečné držení nástrojů, pokud se budou chtít k práci s nimi opět vrátit.</p>
<p>Reflexe 15 minut</p>	<p>Reflexe skupinových funkcí – nejprve skupiny hodnotí, jak to šlo – kdo v čem byl <u>dobry</u> (nezaměřujeme se na negativa), proč.</p> <p>Rozdělíme žáky do skupin podle funkcí (pokud si je střídali, tak podle funkce, ve které se cítili nejlépe nebo v ní byli nejdelší dobu). Každá skupina pojmenuje vlastnosti, které jsou klíčové pro tuto funkci. Vlastnosti připisujeme k již zapsaným na velký arch papíru. Pomáháme žákům pojmenovávat vlastnosti, které opisují a neznají pro ně pojmenování (kreativní, empatický apod.). Řekneme žákům, že přístřešek budou budovat po celou dobu programu, nemusí ale už dodržovat skupinové role. Ptáme se, zda si myslí, že rozdělení podle rolí budou udržovat i nadále, a proč.</p> <p>Metodické doporučení pro žáky se SVP: Reflexi řídíme tak, aby zaznělo od ostatních ocenění žáků se SVP. Můžeme popsat situace, které jsme viděli při obcházení jednotlivých skupin. (Např. „Všiml/a jsem si, že červená skupina výborně spolupracovala. V čem byl rozdíl proti tomu, když pracujete ve třídě?“) Při pilotáži jsme pozorovali, že žáci se SVP na začátku dostali roli „nosičů“ a během stavby se z nich někde stali „stavbyvedoucí“. Ostatní oceňovali jejich zručnost, nápady, pracovitost, ochotu pomáhat ostatním. K tomuto výsledku se snažíme dojít.</p>
<p>Bezpečnost u ohně 15 minut</p>	<p>Další dovednost, která přispívá k soběstačnosti, je rozdělování ohně. To uměli již lidé v pravěku, i když neměli takové pomůcky, jako máme my dnes (zápalky, zapalovače, podpalovače). Ptáme se: Rozděloval už někdo oheň v kamnech? A co otevřený oheň? Co jste k tomu potřebovali? Jaké máte tipy a triky pro to, aby se podařilo oheň snadno zapálit? Co je potřeba k hoření? (Kyslík.) Jaké dřevo nejlépe hoří?</p> <p>Stanovíme <u>bezpečnostní a další pravidla pro sběr materiálu na oheň, rozdělování, manipulaci s ohněm a jeho uhašení</u>. Žáci navrhnou jednotlivá pravidla, zapisujeme je na flipchartový papír, který pak vyvěsíme poblíž ohniště.</p>
<p>Oheň 60 minut</p>	<p>Žáci se sami rozdělí do trojic, vydají se sbírat materiál a nosí ho k ohništi. Lektoři pak zkontrolují materiál, určí místo, kde si skupinka založí oheň, a předají skupině zápalky. Pokud se rozdělování ohně nedaří, neradíme, vedeme reflektivní dialog, aby žáci <u>sami</u> hledali lepší postup.</p> <p>Metodické doporučení pro žáky se SVP: Výše uvedené doporučení se týká <u>ve zvýšené míře i žáků se SVP</u>. Máme zkušenost s tím, že ačkoli při práci s nástroji, manipulaci s materiály apod. si žáci (např. s ADHD, LMD, sníženým intelektem) počínají opatrně a odpovědně, u ohně mohou jednat impulsivně a nehlídají si dodržování pravidel.</p> <p>Hořící oheň se postupně (např. lopatou) posunou do středu ohniště a žáci si na ohni mohou opéct krajíc chleba.</p> <p>Nakonec oheň společně uhasíme a uklidíme všechny nástroje, dřevo, zbylé klacky.</p>

<p>Reflexe</p> <p>15 minut</p>	<p>Reflexe je zaměřena na dvě oblasti – jednak na techniku rozdělování ohně, na dodržování bezpečnostních pravidel při sběru dřeva, při řezání a práci s ohněm, jednak na sebepoznávání.</p> <p>Ptáme se: Zranil se někdo? Pokud ano, jak se to stalo? Co uděláš příště jinak? Pokud se nikdo nezranil – opět: Jak se to stalo? Jaká pravidla vám pomohla předcházet zraněním? Co bylo důležité dodržovat? Připadala vám nějaká pravidla zbytečná? Nebo naopak, doplnili byste ještě další? Jak se vám spolupracovalo ve trojici?</p> <p>Žáci pak na papír napíšu věc, která je bavila nejvíc (např. sbírat dřevo, rozdělovat oheň, opékat chleba...), a věc, která je bavila nejméně. Přiřadí k nim vlastnost, která odpovídá tomu, proč je to baví/nebaví (např. jsem netrpělivý, jsem rychlý, jsem opatrný...).</p>
--------------------------------	--

